

עין משפט
גר מצוה

ג:

שור שנגח את הפרה פרק חמישי בבא קמא

מסורת הש"ס

6) (תוספתא ספ"ג),
7) לעיל ס"ג, 8) לקמן ס"ג,
9) וקרא י"ג אל רחם
10) ונתן ארץ אפס ירב
11) ונתן ארץ אפס ירב
12) ונתן ארץ אפס ירב

תורה אור השלם
1. העבר ה' על פני
2. ונתן ארץ אפס ירב
3. ונתן ארץ אפס ירב

הגהות הב"ח
1) נ"ל דרך נפילה
2) ושמאל ונפל:

גליון הש"ס

תוס' ר"ח לשמואל וכו'
נחמב בריקת מורה
שמואל. עין לעיל דף כח
ע"כ תוספת ד"ס וכו'.

מוסף רש"י

ארץ אפס לצדיקים
ולרשעים. אפס משמע
פנים בין שחוקות בין
ועמות. אפס שחוקות
מחיר ומחיר לצדיקים
למחיר ללא ואפס ועמות
מחיר לרשעים ומחיר
טריטות לטובים וטובים
כ"כ. אחד החופש
בור שית ומערה. אה
החופש בור ואחד החופש
שית ומערה חייב נפילה.
שור החופש (מגוריו מה).
וכן דברי המלכים בכל
מקום. דהיא נפשיעא ליה
מה כרשא וזוהי שמי
כשא להשמיט שיהא
שור ה' הוא שיהא אחר
(וכונה כ"כ). מה בור שיש
בו כדי להמית. והיינו
עשרה טפחים. לפי
כור איתו פחות מעשרה
טפחים (שם). וקמן צ"ל.
אף כל שיש בו כדי להמית,
ומה ידוע עשרה טפחים
(מגוריו מה).

ארץ אפס. משמע מאריך רוגו וממתין מלפרע. אך אפס משמע
שני לטוים אחת של טובה ואחת של רעה: לרשעים. מלשם שכן
טוב לאלתר: ולרשעים. מלפרע מהן לאלתר: לא יסקל. לפנות
אכזבי: מרשות שאינה שלך. שמה אחת עמיד למוכרה: לרשות

שלך. רשות הרבים כל ימיו הוא
שלו: נלגג עליו. לא היה מכיר
עמו של דבר: ברתני' מריני'
ועינין. בור עגול הוא. שית ארוכה
וקצרה. מערה מרובעת ומכוסה בקרו
אלה שיש לה פה. מרינין רחנין
ומרובעין כמערה ואינין מקורין אלה
כל פיו פחות: נעינין. קרנין מלמטה
ורחנין מלמעלה: סתם בור עשירה
טפחים: מה בור שיש בו כדי להמית.
דהיינו טפחים: גמ' להכלו.

משום דעבד ליה הכל לבור ולא
משום מנעו: קרקע עולם. ואינו
שלו: שמואל אמר להכלו. חייבה
תורה דקראמרינן ואע"ג דהכל
ממילא אחי ליה וכ"ש לתבטו דלאו
עבד ליה הכנסה: ואם פלמ"ג דוקא
לתבטו ולא להכלו דהא ממילא הכל
ואיבו לא עבדיה: ספורס העידה על

הבור. דכתיב גורס' סתם: ואפילו
מלא ספוגין של למר. דליכא הכנסה:
מאי בנייבו. מכדי היכא דמת בו
בין לרב בין לשמואל חייב ואפילו
נבקעת כריסו או נשברה מפרקמו
מחייב נמי רב דאיכא למימר הכל
נמי קטלמיה ואפי' נשברה רגלו
וכיחא איכא למימר מחמת הכל
הבור מלה וכיחא מה לי אי עממא

דחייבא משום הכנסה מה לי משום
הכל: דעבד גובה. מל גובה עשרה
כרה"ר ועלה שם שור ונפל דהכל
ליכא הכל אלא חכט: דרך נפילה.
בעומק משמע ועל פניו: פני.
מרינין ועינין כרישא: והדר מפרש.
מריכא נפקי: דקטני וכריכא. קר
ועגול: אכל מרינין. דרחנין ולא
מטללי אימא לא: לאו משום דליס
ביס חכט. ואע"ג דאית ביה הכל

וקשיא לתרוייהו: לא משום דליס
ביס הכל. וכי"ש דחכטא לית ליה:
לנוקין. מלה מחמת הכל וכיחא:
כרישא. יאור: דללא. משקה
שדות והיא עמוקה אמה ולפיכך היא
נקראת אמת המים דעמוקה אמה
ורחבה אמה: טריפיה רב נחמב.
משום ריסקוי אכריס דהיא אחת
מרי"ט טריפיות דתנן (חולין דף מג).
נפלה מן הגג ואע"פ דלא חזינן ביה
מכה אלא שאין יכול לעמוד ואמרינן
התם (דף נ"א): אם שהתה מעת לעת
ושחטה כשירה ואם עמדה והלכה
אינה כריכה מעת לעת וזכור זה לא

עמד: קצא דקמסא. להלאומיו עד
שיבא לפני חכמים לשאלו ויורוהו
אם שהתה מעת לעת ושחטה
כשירה: לא אפסייה. שהיה ממתין:
לא

ארץ אפס לצדיקים ולרשעים. נעשין פסין (עירובין דף כב. וס'
משמע לרשעים להאכזרס מן העושי"ב ובחלק (פאהרין דף
ק"א). משמע לטובה וי"ל כשאין סופו לעשות תשובה הוא לרעה אכל
כסופו לעשות תשובה הוא לטובה: איכא בנייהו דעבד גובה.

יארץ אפס ולא כתיב ארץ אף ארץ אפס
לצדיקים ולרשעים: ת"ר אלא יסקל אדם
מרשותו לרה"ר (6) מעשה באדם אחד שהיה
מסקל מרשותו לרה"ר ומצאו חסיד אחד
אמר לו ריקה מפני מה אתה מסקל מרשות
שאינה שלך לרשות שלך נלגג עליו
לימים נצרך למכור שדהו והיה מוהלך
באותו רה"ר ונכשל באותן אבנים אמר
יפה אמר לי אותו חסיד מפני מה אתה
מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך:
ברתני' (7) החופר בור ברה"ר ונפל לתוכו
שור או חמור חייב יאחד החופר בור שיה
ומערה חריצין ונעינין חייב א"כ למה נאמר
בור (8) מה בור שיש בו כדי להמית עשרה
טפחים אף כל שיש בו כדי להמית עשרה
טפחים (9) היו פחותין מעשרה טפחים ונפל
לתוכו שור או חמור ומת פטור ואם הווק
בו חייב: גמ' (10) אמר רב בור שחייבה
עליו תורה להבלו ולא לחבטו אלא קסבר
חבטה קרקע עולם הוא דמוקא ליה ושמואל
אמר ילהבלו וכ"ש לחבטו וא"ת לחבטו
אמרה תורה ולא להבלו התורה העידה על
הבור ואפילו מלא ספוגין של צמר מאי
בנייהו איכא בנייהו דעבד גובה ברה"ר
לרב אגובה לא מיחייב לשמואל אגובה
נמי מיחייב מ"ט דרב דאמר קרא ונפל עד
שיפול דרך נפילה (11) ולשמואל ונפל כל דהו
משמע תנן א"כ למה נאמר בור מה בור
שיש בו כדי להמית עשרה טפחים אף
כל שיש בו כדי להמית עשרה טפחים
בשלמא לשמואל אף כל לאתויי גובה
אלא לרב אף כל לאתויי מאי לאתויי חריצין
ונעינין חריצין ונעינין כהדיא קתני להו תני
והדר מפרש והני כולוהו דקתני למה לי
צריכא דאי תנא בור הוה אמינא בור עשרה
הוא דאית ביה הבלא משום דקטני וכריכא
אבל שיה דאריך אימא בעשרה לית ביה
הבלא ואי תנא שיה הוה אמינא שיה עשרה
הוא דאית ביה הבלא משום דקטני אבל
מערה דמרבועא אימא בעשרה לית בה
הבלא ואי תני מערה הוה אמינא מערה
בעשרה הוא דאית בה הבלא משום דמטללא
אבל חריצין דלא מטללי אימא בעשרה
לית בה הבלא ואי תנא חריצין הוה אמינא

וחכטו כקרקע דאי נחכטו נחכטו כגובה
מודה רב דחייב כמו כחכטו וסרינו
ומשאו דלמח (לעיל דף ג.) אי
דלפקריה בין לרב בין לשמואל היינו
נור והיינו משום דחכטא ידידיה הוא
וקשה דנחמקל כגובה (12) ונחמקל כקרקע
מודה שמואל דפטור דקרקע עולם
היקפו כדמוכח לקמן (דף נ"ג) אמר
שמואל היכי דמי לאחוריו דפטור
כגון שנחמקל כגור ונפל אחוריו הכור
וי"ל כגון דעבד גובה ה' טפחים וסרינו
הגובה חפר בעומק ה' טפחים ונחמקל
כגובה ונחמקל בעומק בור א"ג דוקא
התם נמי נפל מקול הכרייה פטר
שמואל שקול הכרייה גרס לו ליפול
וחכטא נמי לא גרס לו מעשיו
שנחמקל כקרקע שחוק לבור ואין
להקשות דליחייב בעל הכור המתי
שעשה חזי התקלה וכל נמי ליחייב
דהא מוקי לה כרבי נתן דכי ליכא
לאשמואמי מהאי משתלם מהאי י"ל
דקסבר שמואל שאין לחייב בעל הכור
לעולם אפי' לרבי נתן אלא כשעשה
כל התקלה או יתחייב בעל הכור
כשנחמקל ואפי' נחמקל כקרקע עולם
או כשעשה החוק אע"ג שלא עשה
התקלה אכל נחמקל לא יתחייב
נור כשנחמקל כקרקע עולם ופי'
זה אחי שפיר הא דמשמע לקמן (ס'
נחמקל נחמקל ונפל לבור דמחייב בעל
הכור אע"ג דהאי בור לאו איהו
כרייה: תני והדר מפרש. פי'
תני והדר מפרש מהיכא נפקא לן:

אם שהתה מעת לעת ושחטה
כשירה. כפרק אלו טריפיות
(חולין נ"א: ס"ס) אומר עמדה אין לריכה
מעת לעת נדיקה ודאי בעי הלכה
אפילו נדיקה לא בעי אכל כששהתה
מעת לעת אין להוכיח משם אי בעי
נדיקה אי לא ומתוך ה"ג משמע דבעי
נדיקה שפירש און לא נקייאין
נדיקה ולדין בעי י"ג מש: אמרי

חריצין עשרה הוא דאית ביה הבלא משום דלית בה רויחא מלעיל
טפי מתתאי אבל נעינין דרויחי מלעיל טפי מתתאי אימא בעשרה לית
בה הבור קמ"ל: תנן היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור
או חמור ומת פטור ואם הווק בו חייב נפל לתוכו שור או חמור ומת
פטור מ"ט לאו משום דלית ביה חבטה לא משום דלית ביה הבלא אי
הכי אם הווק בו חייב הא לית ביה הבלא אמרי אין הבלא למיתה ויש
הבלא לנוקין ההוא תורה הנפל לאריותא דדלאי שחטיה מריה טרפיה רב נחמן אמר רב נחמן אי
שקיל מריה דהאי תורה קבא דקמחא ואול תנא בי מדרשא אם שהתה מעת לעת כשירה לא
אפסדיה לתורה דשוה כמה קבי אלמא קסבר ר"ג יש חבטה בפחות מעשרה איתויבה רבא לרב נחמן
היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור מאי טעמא לאו משום דלית ביה חבטה
לא

חריצין עשרה הוא דאית ביה הבלא משום דלית בה רויחא מלעיל
טפי מתתאי אבל נעינין דרויחי מלעיל טפי מתתאי אימא בעשרה לית
בה הבור קמ"ל: תנן היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור
או חמור ומת פטור ואם הווק בו חייב נפל לתוכו שור או חמור ומת
פטור מ"ט לאו משום דלית ביה חבטה לא משום דלית ביה הבלא אי
הכי אם הווק בו חייב הא לית ביה הבלא אמרי אין הבלא למיתה ויש
הבלא לנוקין ההוא תורה הנפל לאריותא דדלאי שחטיה מריה טרפיה רב נחמן אמר רב נחמן אי
שקיל מריה דהאי תורה קבא דקמחא ואול תנא בי מדרשא אם שהתה מעת לעת כשירה לא
אפסדיה לתורה דשוה כמה קבי אלמא קסבר ר"ג יש חבטה בפחות מעשרה איתויבה רבא לרב נחמן
היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור מאי טעמא לאו משום דלית ביה חבטה
לא

חריצין עשרה הוא דאית ביה הבלא משום דלית בה רויחא מלעיל
טפי מתתאי אבל נעינין דרויחי מלעיל טפי מתתאי אימא בעשרה לית
בה הבור קמ"ל: תנן היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור
או חמור ומת פטור ואם הווק בו חייב נפל לתוכו שור או חמור ומת
פטור מ"ט לאו משום דלית ביה חבטה לא משום דלית ביה הבלא אי
הכי אם הווק בו חייב הא לית ביה הבלא אמרי אין הבלא למיתה ויש
הבלא לנוקין ההוא תורה הנפל לאריותא דדלאי שחטיה מריה טרפיה רב נחמן אמר רב נחמן אי
שקיל מריה דהאי תורה קבא דקמחא ואול תנא בי מדרשא אם שהתה מעת לעת כשירה לא
אפסדיה לתורה דשוה כמה קבי אלמא קסבר ר"ג יש חבטה בפחות מעשרה איתויבה רבא לרב נחמן
היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור מאי טעמא לאו משום דלית ביה חבטה
לא

חריצין עשרה הוא דאית ביה הבלא משום דלית בה רויחא מלעיל
טפי מתתאי אבל נעינין דרויחי מלעיל טפי מתתאי אימא בעשרה לית
בה הבור קמ"ל: תנן היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור
או חמור ומת פטור ואם הווק בו חייב נפל לתוכו שור או חמור ומת
פטור מ"ט לאו משום דלית ביה חבטה לא משום דלית ביה הבלא אי
הכי אם הווק בו חייב הא לית ביה הבלא אמרי אין הבלא למיתה ויש
הבלא לנוקין ההוא תורה הנפל לאריותא דדלאי שחטיה מריה טרפיה רב נחמן אמר רב נחמן אי
שקיל מריה דהאי תורה קבא דקמחא ואול תנא בי מדרשא אם שהתה מעת לעת כשירה לא
אפסדיה לתורה דשוה כמה קבי אלמא קסבר ר"ג יש חבטה בפחות מעשרה איתויבה רבא לרב נחמן
היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור מאי טעמא לאו משום דלית ביה חבטה
לא